

УДК 351.810:340

БУРИЛО Ю.П., кандидат юридичних наук, доцент, кафедра конституційного та адміністративного права ДВНЗ “Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана”

ВИДИ ГОСПОДАРСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

***Анотація.** Аналізуються види та особливості господарських правовідносин в інформаційній сфері. Надається розгорнута класифікація відповідних правовідносин.*

***Ключові слова:** інформаційна сфера, господарсько-правове регулювання, господарські інформаційні правовідносини, види правовідносин.*

***Аннотация.** Анализируются виды хозяйственных правоотношений в информационной сфере. Дается развернутая классификация соответствующих правоотношений.*

***Ключевые слова:** информационная сфера, хозяйственно-правовое регулирование, хозяйственные информационные правоотношения, виды правоотношений.*

***Summary.** Types and special features of business legal relations in the information sphere are analyzed. An extensive classification of these relations is provided.*

***Keywords:** information sphere, commercial legal regulation, commercial information legal relations, types of legal relations.*

Постановка проблеми. Стрімке поширення інформаційно-комунікаційних технологій в останні десятиліття, перетворення інформації на економічний ресурс, включення інформаційної продукції та інформаційних послуг у господарський оборот обумовили комерціалізацію інформаційної сфери. Внаслідок цього в структурі економіки з'явився інформаційний сектор – найдинамічніша частина економічної системи більшості країн світу та світової економіки в цілому. Значна частина суспільних відносин, що виникають в інформаційній сфері господарювання, підлягають правовому регулюванню, набуваючи таким чином форми господарських інформаційних правовідносин. Ці правовідносини є досить різноманітними і багатограними, що викликає необхідність наукового дослідження їх видів, адже їх особливості мають враховуватися не тільки юридичною наукою, а й практикою законотворчої та правозастосовної діяльності.

Загалом види правовідносин широко висвітлені в літературі з питань теорії держави і права такими вченими-юристами, як С.С. Алексєєв [1, с. 102-112], В.В. Лазарєв [2, с. 182-184], О.Ф. Скакун [3, с. 397-400], Н.І. Матузов, А.В. Малько [4, с. 477-478], А.Ф. Вишневський [5, с. 444-446] та ін. Види та особливості господарських правовідносин розкриті в працях В.В. Лаптева [6, с. 101-115], В.С. Мартемьянова [7, с. 34-53], В.В. Поєдинок [8, с. 17-26], І.М. Кравець [9, с. 63-68], О.П. Віхрова [10, с. 141-149] та ін. Оскільки йдеться про інформаційну сферу господарювання, актуальним є також розмежування видів інформаційних правовідносин, розроблене такими науковцями, як О.В. Кохановська [11, с. 145-169], В.А. Копилов [12, с. 168-176], А.І. Марущак [13, с. 89-116], Є.В. Петров [14, с. 11], Д.В. Огородов [15, с. 72-79]. Разом з тим, юридичною наукою поки що не досліджена видова специфіка господарських інформаційних правовідносин.

Метою статті є визначення видів господарських правовідносин в інформаційній сфері.

Виклад основних положень. Відправною точкою в дослідженні видів господарських правовідносин в інформаційній сфері має бути розуміння того, що ці правовідносини

являють собою врегульовані господарським правом інформаційні відносини, які складаються в процесі організації та здійснення господарської діяльності з приводу інформаційних та інформаційно-інфраструктурних об'єктів у формі майна (матеріальних носіїв інформації, майнових прав інтелектуальної власності на відповідні об'єкти), нематеріальних благ (об'єктів права інтелектуальної власності, особистих немайнових благ, що мають інформаційну природу, інформації як самостійного об'єкта прав), дій/діяльності (інформаційних робіт і послуг, власної господарської інформаційної діяльності) між суб'єктами господарювання, а також іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Враховуючи вказану характеристику господарських правовідносин в інформаційній сфері, з методологічної точки зору вбачається за доцільне класифікувати їх за загальними критеріями, виробленими теорією держави і права, галузевими господарсько-правовими критеріями, а також за спеціальними критеріями, обумовленими їх інформаційною специфікою.

Загальновизнаним у теорії права є поділ правовідносин за ознакою виконуваних ними функцій на регулятивні та охоронні [1, с. 107-108; 16, с. 570; 3, с. 397]. Такий поділ повною мірою стосується господарських правовідносин в інформаційній сфері.

Регулятивними вважаються правовідносини, що опосередковують регулятивні функції права (статичну і динамічну). Вони складаються на основі регулятивних правових норм та фактів правомірної поведінки їх суб'єктів [1, с. 107; 3, с. 397]. В інформаційній сфері господарювання такими є, наприклад, правовідносини щодо укладання та належного виконання ліцензійних договорів на використання об'єктів права інтелектуальної власності (комп'ютерних програм, передач організацій мовлення тощо), договорів про надання телекомунікаційних та інших інформаційних послуг, надання ліцензій на здійснення деяких видів господарської інформаційної діяльності (наприклад, надання послуг у галузі технічного захисту інформації; збирання та використання інформації, яка становить кредитну історію тощо) [17].

Охоронними є правовідносини, які виражають охоронну функцію права. Вони виникають в результаті протиправної поведінки на основі санкцій охоронних норм права і пов'язані із застосуванням юридичної відповідальності та захистом суб'єктивних прав [1, с. 108; 3, с. 397]. Характер охоронних у сфері суспільного інформаційного виробництва мають правовідносини, пов'язані із застосуванням господарсько-правової відповідальності до учасників відповідних відносин. Прикладами таких правовідносин можуть бути: відшкодування збитків, застосування штрафних та оперативно-господарських санкцій у разі невиконання або неналежного виконання договору про виготовлення друкованої інформаційної продукції; застосування адміністративно-господарських санкцій у виді анулювання ліцензії на здійснення окремих видів діяльності у сфері телекомунікацій в разі повторного порушення ліцензійних умов згідно зі ст. 55 Закону України “Про телекомунікації” та ін. [18].

В рамках регулятивних правовідносин залежно від характеру суб'єктивного обов'язку виділяються активні і пасивні правовідносини. У правовідносинах активного типу, які складаються на основі зобов'язуючих правових норм, суб'єктивний обов'язок однієї сторони полягає у здійсненні певних позитивних дій, а суб'єктивне право іншої сторони – в можливості вимагати виконання цього обов'язку. В цих правовідносинах інтереси управомоченого суб'єкта задовольняються активними діями зобов'язаного суб'єкта [5, с. 445; 1, с. 109].

Реалізуючи динамічну функцію права, активні правовідносини в інформаційній сфері господарювання забезпечують рух інформаційного товару від виробника до

споживача на стадії обміну в процесі суспільного інформаційного виробництва. Такі правовідносини, як правило, носять характер зобов'язальних і виникають, наприклад, з договорів поставки інформаційної продукції, договорів про надання рекламних та інших інформаційних послуг, договорів про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж тощо. Активні правовідносини складаються не лише по горизонталі, а й по вертикалі між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень, наприклад, між телерадіоорганізаціями і Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення в процесі виконання нею ліцензійних та наглядових повноважень.

У правовідносинах пасивного типу, які виникають на основі уповноважуючих і забороняючих правових норм і виражають статичну функцію права, суб'єктивний обов'язок однієї сторони полягає в утриманні від вчинення певних дій, а суб'єктивне право іншої – в можливості вимагати такого утримання, а також можливості здійснення власних позитивних дій. В таких правовідносинах уповноважена сторона задовольняє свій інтерес власними активними діями [5, с. 445; 1, с. 109].

За допомогою правовідносин пасивного типу в інформаційній сфері реалізується статична функція права, закріплюючи таким чином належність інформаційних об'єктів, насамперед інформаційних засобів виробництва, за певними суб'єктами господарювання. Це правовідносини, пов'язані з реалізацією права власності та права інтелектуальної власності відповідно на матеріальні і нематеріальні складові інформаційних і телекомунікаційних систем, інформаційних ресурсів тощо.

Близьким, але не тотожним з поділом правовідносин на активні і пасивні є розмежування статичних і динамічних правовідносин. Активний або пасивний характер правовідносин вказує лише на активність або пасивність зобов'язаної сторони у правовідношенні. При цьому, навіть в межах пасивних правовідносин можливі активні дії уповноваженої сторони, за допомогою яких вона задовольняє свої інтереси (наприклад, суб'єкт господарювання, якому належать майнові права на базу даних, може самостійно використовувати її у своїй діяльності). Таким чином, як активні, так і пасивні правовідносини можуть опосередковувати активну господарську інформаційну діяльність, тобто виступати динамічними правовідносинами.

В той же час, як впливає з праці Д.В. Огородова, від динамічних правовідносин-процесів потрібно відрізнити статичні правовідносини в інформаційній сфері, які фіксують певний інформаційний стан або явище [15, с. 75-79]. Так, зокрема, статичний характер мають регулятивні господарські інформаційні правовідносини, пов'язані з реалізацією права суб'єкта господарювання на недоторканність його ділової репутації, які не потребують активних дій від жодної із сторін відповідних правовідносин. Статичними господарськими інформаційними правовідносинами можна вважати стан належності суб'єкту господарювання майнових прав інтелектуальної власності на певний інформаційний об'єкт, наприклад, аудіовізуальний твір, за умови, що він не здійснює яких-небудь активних дій, пов'язаних з їх використанням.

За взаємним становищем сторін правовідносини в інформаційній сфері господарювання поділяються на горизонтальні і вертикальні. Горизонтальними є правовідносини, що склалися на основі юридичної рівності сторін і виступають предметом приватно-правового регулювання, що базується на диспозитивних принципах. Виходячи з термінології ч. 5 ст. 3 ГК України, горизонтальними є господарсько-виробничі відносини. Отже, йдеться про приватноправові господарські відносини, які виникають в процесі безпосереднього здійснення господарської

інформаційної діяльності, зокрема, договірні міжгосподарські зв'язки, в яких реалізуються приватні інтереси суб'єктів господарювання.

Вертикальними є правовідносини, сторони яких нерівноправні. Це правовідносини організаційного характеру, що складаються між суб'єктами господарювання і суб'єктами організаційно-господарських повноважень в процесі господарського управління. Такими є організаційно-господарські відносини, передбачені ч. 6 ст. 3 ГК України. За допомогою вертикальних правовідносин, які часто складаються на підставі індивідуальних актів управління, наприклад, у процесі ліцензування господарської діяльності в галузі телерадіомовлення, телекомунікацій та ін., забезпечуються публічні інтереси в інформаційній сфері. Відповідні відносини є предметом публічноправового регулювання і тому часто іменуються публічноправовими.

Залежно від кількості суб'єктів розглянуті горизонтальні та вертикальні правовідносини можуть бути простими або складними. Прості правовідносини, як правило, складаються між двома суб'єктами і не поділяються на частини, наприклад, правовідносини, що складаються між двома суб'єктами господарювання на основі договору про надання послуг хостингу (розміщення та адміністрування веб-сайту в мережі Інтернет). Складними є правовідносини між трьома і більше суб'єктами, які містять в собі систему самостійних правовідносин [3, с. 399].

Слід наголосити, що в юридичній науці існує тенденція до розгляду господарських правовідносин саме як складних багатосторонніх правовідносин. У цьому зв'язку, зокрема, вказується на органічний взаємозв'язок між вертикальними і горизонтальними правовідносинами та обґрунтовується можливість їх комплексного розгляду як єдиних господарських правовідносин на тій підставі, що ані вертикальні ані горизонтальні зв'язки не є чистими, а включають в себе елементи одні одних. [19, с. 17]. Як зазначає В.В. Лаптев, зв'язок цих правовідносин, що утворюють такий собі ланцюжок, настільки тісний і органічний, що є підстави розглядати цей ланцюжок як складне багатостороннє правовідношення. Однак, в цьому складному правовідношенні прості двосторонні правовідносини, які його складають, не розчиняються повністю і зберігають самостійне значення [6, с. 107].

Прикладом таких комплексних вертикально-горизонтальних правовідносин в інформаційній сфері можуть бути відносини, що виникають в процесі організації і здійснення господарської діяльності в галузі телерадіомовлення. Так, відповідно до ст.ст. 25, 27, 28 Закону України “Про телебачення і радіомовлення” Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення в процесі ліцензування телерадіоорганізацій визначає вимоги до програмної концепції мовлення, які в разі отримання телерадіоорганізацією ліцензії на мовлення стають частиною умов ліцензії, що в подальшому впливає на укладення договорів відповідною телерадіоорганізацією з іншими суб'єктами господарювання щодо придбання прав на аудіовізуальну продукцію, ретрансляції передач інших мовників тощо [29]. Таким чином, вертикальні правовідносини, що виникають в процесі ліцензування, впливають на горизонтальні договірні господарські правовідносини і можуть розглядатися у взаємозв'язку як складні багатосторонні вертикально-горизонтальні правовідносини.

В загальній теорії права правовідносини поділяються на абсолютні і відносні залежно від способу індивідуалізації їх суб'єктів [2, с. 183-184]. В господарсько-правовій літературі поряд з цим виділяють також абсолютно-відносні правовідносини [7, с. 41-42; 20, с. 22]. В абсолютних правовідносинах точно, “поіменно” визначена лише одна сторона – носій суб'єктивного права, а зобов'язаними є абсолютно всі інші особи. Їх пасивний обов'язок полягає в утриманні від дій, що посягають на суб'єктивне право іншої сторони

[2, с. 184; 16, с. 568]. В інформаційній сфері господарювання абсолютними можуть бути як деякі майнові, так і особисті немайнові інформаційні правовідносини.

До абсолютних майнових господарських правовідносин в інформаційній сфері належать речові правовідносини, які виникають на основі права власності на речові складові інформаційних засобів виробництва та інформаційного товару, такі як матеріальні носії інформації, технічні засоби інформатизації і засоби зв'язку (комп'ютери, мережне, телекомунікаційне, поштове обладнання та ін.), поліграфічне обладнання, організаційна техніка тощо. Йдеться про правовідносини, які виникають в процесі володіння, користування і розпоряджання суб'єктом господарювання саме власними інформаційними речами.

Іншою підгрупою абсолютних майнових правовідносин в інформаційній сфері господарювання є правовідносини, пов'язані з реалізацією деяких майнових прав інтелектуальної власності, насамперед, права на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Такі правовідносини мають місце, наприклад, при виготовленні суб'єктом господарювання копій літературних творів, комп'ютерних програм, баз даних, відтворенні запису передачі організації мовлення, використанні комерційного найменування або інформації, що становить комерційну таємницю тощо. В даному разі йдеться лише про ті способи використання інформаційних об'єктів права інтелектуальної власності, які не призводять до встановлення відносних правовідносин, які, як правило, виникають при введенні відповідних об'єктів у господарський оборот на платних засадах, наприклад, при реалізації інформаційної продукції або передачі майнових прав на ці об'єкти іншим суб'єктам господарювання.

Необхідно зазначити, що створення і використання таких складних інформаційних об'єктів, як інформаційна продукція, інформаційні і телекомунікаційні системи у сфері господарювання одночасно породжують як абсолютні речові правовідносини стосовно речових компонентів цих об'єктів, так і абсолютні відносини, пов'язані з використанням майнових прав інтелектуальної власності стосовно їх нематеріальних складових – літературних творів, комп'ютерних програм, баз даних тощо. Тому в реальному житті ці правовідносини взаємопов'язані між собою.

В юридичній літературі окремо виділяються немайнові абсолютні господарські правовідносини, які складаються з приводу немайнових благ, що використовуються суб'єктами господарювання в процесі своєї діяльності (фірмове найменування, торгова марка, комерційна таємниця та ін.) [21, с. 54; 20, с. 23]. Втім, як слушно зазначає В.В. Поєдинок, викликає заперечення іменування таких правовідносин немайновими, оскільки господарсько-правовим регулюванням охоплюються лише майнові права інтелектуальної власності, а особисті немайнові знаходяться поза межами такого регулювання [8, с. 23].

Попри те, що використання зазначених нематеріальних благ у господарській діяльності породжує майнові правовідносини, абсолютні немайнові господарські правовідносини в інформаційній сфері, все ж таки, існують. Ці правовідносини, наприклад, складаються між суб'єктами господарювання з приводу такого особистого немайнового блага, як ділова репутація, яке має інформаційну природу. До того часу поки суб'єкти господарювання у своїх стосунках не порушують право на недоторканність ділової репутації один одного, відповідні інформаційні господарські правовідносини можна вважати абсолютними і немайновими. Порушення цього права призведе до виникнення зобов'язання щодо відшкодування завданої цим шкоди, тобто відносного майнового правовідношення.

Ще одним видом абсолютних господарських правовідносин в інформаційній сфері є правовідносини, об'єктом яких є власна господарська інформаційна діяльність. Абсолютний характер вони мають через те, що жоден інший суб'єкт не має права порушувати права суб'єкта господарювання на свободу господарської діяльності та свободу інформаційної діяльності, закріплені відповідно ст. 6 ГК України, ст. 34 Конституції України та ст. 5 Закону України “Про інформацію” [22 – 24].

Особливим різновидом господарських правовідносин в інформаційній сфері є абсолютно-відносні правовідносини, якими можуть бути як майнові, так і немайнові інформаційні відносини. Абсолютно-відносні речові господарські правовідносини в інформаційній сфері складаються на основі права господарського відання, права оперативного управління, права оренди та інших речових прав на речові елементи інформаційних засобів виробництва та інформаційного товару. При цьому відносний характер мають правові зв'язки між власником відповідних інформаційних речей та суб'єктом господарювання, а характер абсолютних – відносини з усіма іншими суб'єктами.

Абсолютно-відносними також є майнові господарські інформаційні правовідносини, які виникають на підставі ліцензійних договорів, укладених між суб'єктами господарювання, що передбачають дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Відносний характер мають відносини між ліцензіаром і ліцензіатом, тоді як абсолютними є відносини між ліцензіатом та всіма іншими суб'єктами, які зобов'язані не перешкоджати використанню ним відповідного об'єкту. Так, наприклад, суб'єкт господарювання, отримавши ліцензію на використання програмного забезпечення від іншого суб'єкта господарювання, перебуває з ним у відносних правовідносинах, а з усіма іншими особами, які зобов'язані не перешкоджати реалізації цього права – в абсолютних правовідносинах. Звісно, в цьому разі не йдеться про способи використання ліцензіатом відповідних інформаційних об'єктів, які передбачають продаж або інше відчуження їх примірників, що спричиняють появу відносних правовідносин.

Абсолютно-відносними є немайнові інформаційні правовідносини між суб'єктами господарювання, об'єктами яких виступають банківська таємниця, таємниця телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Відносний характер ці відносини мають вже тому, що інформація, на яку поширюється режим відповідної таємниці, відома двом суб'єктам: по-перше, суб'єкту господарювання, який отримує відповідно банківські, телекомунікаційні або поштові послуги і має право на нерозголошення інформації, яка становить таємницю, а по-друге, банку чи оператору (провайдеру) телекомунікацій, поштового зв'язку, який зобов'язаний забезпечити охорону такої інформації. Водночас, абсолютні правовідносини існують між зазначеними та всіма іншими особами, в тому числі й іншими суб'єктами господарювання, які зобов'язані не вчиняти будь-яких дій, спрямованих на порушення правового режиму відповідних таємниць.

Відносними правовідносинами в інформаційній сфері господарювання виступають господарські інформаційні зобов'язання. Відповідно до розробленої ще за радянських часів І.А. Танчуком, В.П. Єфімочкіним і Т.Є. Абовою класифікації господарських зобов'язань, яка в дещо модифікованому вигляді отримала нормативне закріплення в ст.ст. 3, 173, 175, 176 ГК України, відповідні зобов'язальні правовідносини можна поділити на організаційно-господарські (господарсько-управлінські), господарсько-виробничі (складаються переважно у сфері товарно-грошового обігу) та внутрішньогосподарські [22; 25, с. 83-122; 26, с. 76-78].

Організаційно-господарськими відповідно до ст. 176 ГК України визнаються господарські зобов'язання, що виникають в процесі управління господарською діяльністю між суб'єктом господарювання та суб'єктом організаційно-господарських повноважень, в

силу яких зобов'язана сторона повинна здійснити на користь другої сторони певну управлінсько-господарську (організаційну) дію або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Як впливає з наведеного визначення, йдеться про управлінські, а отже – вертикальні правовідносини, одним із учасників яких виступає суб'єкт організаційно-господарських повноважень. На основі аналізу норм ГК України І.М. Кравець відносить до суб'єктів організаційно-господарських повноважень суб'єктів господарських правовідносин (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, господарські організації, фізичні особи), які здійснюють управління господарською діяльністю на основі права власності на майно, на базі якого проводиться господарська діяльність або регулювання господарської діяльності [9, с. 63-68].

Юридичний зміст організаційно-господарських зобов'язань становлять права та обов'язки, які реалізуються через матеріальний зміст – господарсько-управлінські (організаційні) дії їх учасників. В інформаційній сфері господарювання ці організаційні дії спрямовані на впорядкування господарської інформаційної діяльності, яка загалом виступає об'єктом цих зобов'язань. У зв'язку з цим відповідні організаційно-господарські зобов'язання можна вважати інформаційними.

Звісно, той факт, що організаційно-господарські правовідносини реалізуються у формі зобов'язань не означає, що всі вони виникають з договору або набувають договірної форми. Хоча організаційний господарський договір є одним із способів оформлення організаційно-господарських зобов'язань, питома частка таких договорів серед інших підстав виникнення відповідних зобов'язань невелика. Більшість організаційно-господарських зобов'язань носять недоговірний характер. Як зазначає О.П. Віхров, до недоговірних належать, наприклад, організаційно-господарські зобов'язання з державної реєстрації суб'єкта господарювання, з ліцензування господарської діяльності, з отримання документів дозвільного характеру..., а також здійснення інших елементів легітимації господарської діяльності [10, с. 147]. В інформаційній сфері господарювання недоговірні організаційно-господарські зобов'язання виникають в процесі ліцензування господарської діяльності у сфері телекомунікацій, телебачення і радіомовлення, надання послуг криптографічного захисту інформації, здійснення нагляду щодо цих та інших видів господарської інформаційної діяльності тощо.

Виходячи з положень ч. 5 ст. 3 ГК України, господарсько-виробничі правовідносини – це майнові та інші правовідносини, які виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності. Як правило, такі горизонтальні правовідносини набувають форми майнових господарських зобов'язань, під якими згідно зі ст. 175 ГК України слід розуміти цивільно-правові зобов'язання, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. В інформаційній сфері такими господарськими діями можуть бути виготовлення та реалізація інформаційної продукції, надання інформаційних послуг тощо. Отже, йдеться про господарські інформаційні дії, внаслідок чого відповідні майнові господарські зобов'язання набувають характеру інформаційних.

Деякі майново-господарські зобов'язання в інформаційній сфері носять характер публічних. Публічними, як впливає з положень ст. 178 ГК України та ст. 633 ЦК України, є зобов'язання з продажу товарів, виконання робіт, надання послуг на користь будь-якої особи, що звернеться до суб'єкта господарювання на законних підставах, без права на відмову від укладення відповідного публічного договору при наявності в нього реальної можливості укласти такий договір. Публічні зобов'язання

виникають, зокрема, в галузях телекомунікацій і поштового зв'язку, де пропонування відповідних послуг направлено до невизначеного кола учасників господарських відносин [22; 27; 28, с. 242].

Внутрішньогосподарські правовідносини в інформаційній сфері також є зобов'язальними. Вони складаються на основі локальних нормативних актів суб'єкта господарювання між його структурними підрозділами, а також між цими підрозділами і суб'єктом господарювання в цілому [30, с. 13]. Ці правовідносини виникають у внутрішній виробничій сфері суб'єкта господарювання і безпосередньо пов'язані з організацією використання інформаційних засобів виробництва, тому їх також можна вважати інформаційними.

Варто відзначити, що внутрішньогосподарські інформаційні правовідносини характерні як для суб'єктів господарювання, що спеціалізуються на інформаційній діяльності, наприклад, телерадіоорганізацій чи операторів телекомунікацій, так і для всіх інших суб'єктів господарювання, не пов'язаних з інформаційним сектором економіки. Це обумовлено тим, що використання інформації та інформаційно-комунікаційних технологій, хоча і в різних обсягах, але відбувається у всіх галузях господарювання. Тому зазначений вид господарських інформаційних правовідносин можна розглядати як у вузькому сенсі, асоціюючи їх саме з інформаційним сектором економіки, так і в широкому розумінні, що включає в себе поряд із цим інформаційне забезпечення будь-якого суб'єкта господарювання.

Разом з тим, якщо розглядати господарські інформаційні правовідносини в широкому сенсі, то поряд із внутрішньогосподарськими інформаційними правовідносинами, пов'язаними насамперед із внутрішнім інформаційним забезпеченням суб'єкта господарювання, слід виділити і зовнішньогосподарські інформаційні правовідносини, які опосередковують його зовнішню інформаційну взаємодію. Останні можуть мати як абсолютний, так і відносний або абсолютно-відносний, майновий чи немайновий характер.

Господарські інформаційні правовідносини варто також розмежовувати залежно від того, на основі якого інформаційного процесу вони складаються на різних стадіях суспільного інформаційного виробництва. Так, власне на виробничій стадії домінують процеси і відповідні їм правовідносини щодо використання вхідної інформації, як правило, у вигляді інформаційних ресурсів, її обробки та створення нової вихідної інформації (інформаційного товару), а також використання інформаційних засобів праці (інформаційних і телекомунікаційних технологій, поліграфічного обладнання та ін.). Відповідні інформаційно-правові відносини є складовими внутрішньогосподарських інформаційних правовідносин.

На стадіях розподілу та обміну інформаційного товару основним процесом є поширення інформаційної та інформаційно-інфраструктурної продукції та відповідних послуг. На стадії споживання базовими видами інформаційної діяльності є пошук, отримання і споживання інформаційного товару. Відповідні зазначеним процесам інформаційні правовідносини в цілому характеризуються поняттям господарсько-виробничих інформаційних правовідносин.

Висновки.

Господарські правовідносини в інформаційній сфері являють собою складний комплекс регулятивних (активних і пасивних) та охоронних; статичних і динамічних; абсолютних, абсолютно-відносних і відносних; майнових і немайнових, речових і зобов'язальних господарських інформаційних правовідносин, що складаються насамперед в інформаційному секторі економіки, а також у сфері зовнішнього та

внутрішнього інформаційного забезпечення всіх суб'єктів господарювання незалежно від їх галузевої належності.

Подальші наукові дослідження з окресленої тематики слід спрямувати на визначення специфічних ознак господарських інформаційних правовідносин.

Використана література

1. Алексеев С.С. Общая теория права : в 2-х т. – Т. II. / С.С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1982. – 360 с.
2. Общая теория права и государства : учебник ; под. ред. В.В. Лазарева. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Юристъ, 1996. – 472 с.
3. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учебник / О.Ф. Скакун. – Харьков : Консум; Ун-т внутр. дел., 2000. – 704 с.
4. Теория государства и права : курс лекций ; под. ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – М. : Юристъ, 1997. – 672 с.
5. Вишневский А.Ф. Общая теория государства и права : учебник. – [2-е изд., перераб. и доп.] / А.Ф. Вишневский, Н.А. Горбатов, В.А. Кучинский ; под. общ. ред. проф. В.А. Кучинского. – М. : Изд-во деловой и учебной лит-ры, 2006. – 656 с.
6. Лаптев В.В. Предмет и система хозяйственного права / В.В. Лаптев. – М. : Юридическая литература, 1969. – 175 с.
7. Мартемьянов В.С. Хозяйственное право. – Т. 1 : Общие положения : курс лекций / В.С. Мартемьянов. – М. : Издательство БЕК, 1994. – 312 с.
8. Поєдинок В.В. Господарські правовідносини: поняття, ознаки та види / Актуальні проблеми господарського права : навч. посіб. ; за ред. В.С. Щербини. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 528 с.
9. Кравець І.М. Правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень : монографія / І.М. Кравець. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 240 с.
10. Віхров О.П. Недоговірні організаційно-господарські зобов'язання та їх види // Вісник академії правових наук України : зб. наук. праць. – 2011. – № 2 (65). – С. 141-149.
11. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві : монографія. – К. : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2006. – 463 с.
12. Копылов В.А. Информационное право : вопросы теории и практики. – М. : Юристъ, 2003. – 622 с.
13. Марущак А.І. Інформаційне право : доступ до інформації : навчальний посібник. – К. : КНТ, 2007. – 532 с.
14. Петров Є.В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.03 / Петров Євген Вікторович ; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2003. – 20 с.
15. Огородов Д.В. Правовые отношения в информационной сфере : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.14 / Огородов Дмитрий Владимирович ; РАН Институт государства и права. – М., 2002. – 240 с.
16. Поляков А.В. Общая теория права : курс лекций / А.В. Поляков. – СПб. : Издательство “Юридический центр Пресс”, 2001. – 642 с.
17. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 01.06.00 р. № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
18. Про телекомунікації : Закон України від 18.11.03 р. № 1280-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 12. – Ст. 155.
19. Знаменский Г.Л. Новое хозяйственное право. Избранные труды : сб. науч. трудов / Г.Л. Знаменский. – К. : Юрінком Інтер, 2012, – 488 с.
20. Ершова И.В. Предпринимательское право : учебник / И.В. Ершова. – [Изд. 4-е перераб. и доп.]. – М. : ИД “Юриспруденция”, 2006. – 560 с.

21. Гуцин В.В., Дмитриев Ю.А. Российское предпринимательское право : учебник / В.В. Гуцин, Ю.А. Дмитриев. – М. : Изд-во Эксмо, 2005. – 736 с.
22. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.03 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
23. Конституція України : Закон України від 28.06.96 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
24. Про інформацію : Закон України від 02.10.92 р. № 2657-XII : в редакції від 13.01.11 р. № 2938-VI // Відомості Верховної Ради. – 2011. – № 32. – Ст. 313.
25. Танчук И.А. Хозяйственные обязательства / И.А. Танчук, В.П. Ефимочкин, Т.Е. Абова. – М. : Юрид. лит., 1970. – 214 с.
26. Хозяйственное право : учебник / [В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.] ; под ред. Мамутова В.К. – К. : Юринком Интер, 2002. – 912 с.
27. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.03 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
28. Господарське право : підручник / [О.П. Подцерковний, О.О. Квасніцька, А.В. Смітюх та ін.] ; за ред. О.П. Подцерковного. – [2-е вид., доп. і перероб.] – Х. : Одиссей, 2012. – 640 с.
29. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21.12.93 р. № 3759-XII : в ред. від 12.01.06 р. № 3317-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 18. – Ст. 155.
30. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / [О.А. Беяневич, О.М. Вінник, В.С. Щербина та ін.] ; за заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини. – [3-е вид., переробл. і допов.]. – К. : Юринком Интер, 2012. – 776 с.

~~~~~ * * * ~~~~~